

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

96. Primus fructus magna de externis opinio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

cernere ut Gubernatorem stipati premerent, maximè cum illi vitrum triangulum Patres obtulere, cum effigie Reginae Deiparæ docta manu depictam, cuius elegantiam mirè inspiciebant Mandarini; sed stupebant ad vitrum, velut incantamentum oculorum. At is sibi tam parcus, quàm benignus in Patres, cum ad se vitrumque portari iussisset, ut se ac suos spectando satiare, remisit ad Patres; ne fingerent æmuli venditam iis ab ipso gratiam, quam præclaris eorum meritis, & Proregis mandato tribuisset. Exorato solo, absque mora Patres locare fundamenta, casa interim conducta uti, cuius angustia vix dabant sacro celebrando locum; ipsi duos inter acervos lapidum manere ad turris fabricam conuectos, quæ nonam tantum staturæ partem, hoc est primum lacunar attigerat. Eius speluncæ potius quàm tugurij breuitatem arctabat insuper aduentium multitudo, gemmam illam incomparabilem (vitro pretium hoc dabant) & tabellam Deiparæ videre poscentium. Excipiebantur omnes patientissima, & cultissima honorum comitate, ut scirent externis non secus ac sibi vrbauitatis leges cordi esse. Verum haud diu post trigonum vitrum oppigeneratum est aureis viginti, ad absoluendas ædes, quas è loco primum designato, oportuerat aliud transferri. Campum enim illum cum suis Literati, voluptariis cœnis, horris & comœdiis destinassent, nolebant oculos Europæorum solutioris suæ licentiæ arbitros habere, & prætexta priuatæ voluptati, publici boni cura, tumultum ciebat in externos; quem multo labore Ruggerius & modestia humili sedauit: eodem igitur in campo abcesserant Patres ad viam publicam, & fores ædium in eam commodè vertent, pendentæque tunc Turris fabrica, ex paratis in eam lapidibus breui suam ipsi perfecerant, quatuor in plano distinguebatur cubiculis aula intermedia disinctis, quæ vicem sacelli præstaret: nec visum (ut Riccius optasset) triplici contignatione illam attollere, ne insuetos Europæ Architectonicæ Sinarum offenderet oculos. Perfecta erat domus cum ad Patres Edictum prolixæ liberalitatis misit optimus Gubernator superliminari affigendum: eo Patrum laudabat dotes eximias, & sanctimoniam; ad hæc illos adibat Proregis mandato illic habitare; demum grauibus pœnis sanciebat, ne quis illos auderet vel contumelia, ve iniuria lædere. Postremò ad eumulum beneficentiæ vltro illos rescripto donauit duplicis sigilli sui auctoritate iuridica bullato; altero domus quam ædificarent, gratuitam aream iis remittebat; facultatem altero largiebarur amplissimam toto regno Sinarum vltro citroque commeandi, & adita quoties luberet Macao, redendi: adibat exinde ad eos frequens modòque suggereret exquisitæ popularitatis quibus sibi omnium animos, Mandarinorum præcipue deuincirent, ipseque ad hoc Mandarinis de illorum virtute & doctrina mira identidem narrabat.

96.
Primus fructus magna de externis opitio.

Quoniam ipsi per sese sic à primo affatu, Patrum consuetudine tenebantur, ut late spargerent, eos esse fama omni maiores. Ventitabant

tabant ad eos perpetuo, & ponebat quisque aut discendi, aut experiendi causa de quo agi vellet. Habebant Patres bibliothecam, ut in iis tractibus, locupletem; ex libris constantem, compactis eleganti manu, deauratis, & umblicatis, hinc Sinas putabant pellectum iri saltem ad videndum; sed maius aliquid euenit & conducibilius ad fidem sacrosanctam. Imprimis Literati, qui mortales omnes præter Sinas, nullius ingenij, stolidos, & agrestes fuerant arbitrati, cernendis solum iis libris, non poterant quin certò conicerent, magna quædam, & mira iis contineri, cum tam diuite ornatu vestirentur; dehinc Typographiæ nostræ præcellentem formam nec posse nisi à magnis ingeniis proficisci, nec adhiheri nisi ad nobiles magnasque scientias, cum suam ipsi Librariam & Typographiam præ illa simplicem & rudem, tanto in pretio, & honore haberent. Nostros præterea de Sinarum libris characterum aliquot millia sic iam percillere, ut interprete non egerent ad perplexissimos eorum distinguendos, vel efferendos ductus; imò & accinendos, & nativo casu temperandos, quod erat longo vsu, non ratione, & scientia quærendum. Quod autem ij præter patrias, etiam Sineses tanto ambitu discerent literas, ut nulla eos difficultas, & nouitas ab iis auerteret, hinc planè confici, educari iuuenes magni Occidentis in ardentissimo affectu literarum, & scientiarum laudem esse illic potissimam. Quæ vox Sinensium ex ore nunquam expectata, tunc primum extorta est; Europæ nimirum sapientes, non cæteris modo nationibus, verum & Sinensibus præstare. Post hæc verò (quod erat præ omnibus optandum) collatis Patribus cum fœce sacrilega vili & indocta Bonziorum, Oscianorum, & Tasiatorum, argumentabantur haud sanè leuiter si Sacerdotes Occidentis, & illic in rebus animi ac diuinis Magistri, tam sublimi sunt ingenio præditi, studiis incumbunt tam acriter, tam multa norunt; tanta morum sanctitate vitam ducunt, profecto necesse est Religionem quâ viuunt Occidens, solidè fundatam consistere, & quæ sentit de Deo, & æternis de rebus, veritate firmari argumentis quibusvis ineluctabili: notitia certè vsuque virtutum, quæ statum ciuilem morésque perficiunt, quanto nobis superiores sint testatur eorum viuendi ratio. Hæc illi, quæ Patribus spe boni maioris iucundè adblandiebantur quod paulò post referam; sed hic interpungenda sunt epistolâ Riccij ex qua percipiatur clariùs, hæc Mandarinorum & populi studia quo pacto in contrarium versa sint. [Versamur, ait in Italiam scribens, Sciaochini, quinque dierum itinere intra Sinas, vbi præter ignotos comparat nemo. Non Italus, neque Lusitanus, sed ne Indus quidem, ludus huic genti, & spectaculum sumus quæ peregrinos nunquam vidit; cum per alias vrbes incedimus, festinandus est gradus celeriter, ne densata mox plebe ad videndum præcludatur nobis vicorum transitus, & scito ex veris, non augendi gratia me loqui, mille nobis affingunt nomina, vtitatissimum quod dæmones extrarios sonat. Magnopetè tamen nos

obseruat reuereturque nobilitas; & mira comitate, nostras aedes, & templum frequentat.] Neque verò trahebat ad spectandum nouitas habitus peregrini, Sinensem enim induerant, qui magnam habet in modesto quouis & composito viro grauitatem; quæ velut publica patriæ Sinenfis, & clientelæ professio, & Europæorum transformatio in Sinas, dici non potest viris prudentibus quantoperè arrideret. Sed vultus diuersi longè dissimilis species, & promissæ barbæ inuisa densitas, manifestè prodebant peregrinos; nam quoad ritus, & vrbauitates erga Literatos, nihil non meditatio, & scrupulosè peragebant.

97.
Prima Dei
notitia Lite-
ratis impres-
sa.

Legitima ergo exceptos veneratione in templum inducebant, cum iis altari, & Matris Virginis tabulæ, fronte humum procliuēs tangebant; nec erat ambage callida inferendus ad propositum sermo, rogabant illic Literati, quæ matrona? quis infans in eius brachiis? quos summis prosequeretur honoribus: ad hæc nostri inter se prius egregiè parati; quod anteuerti omnibus oportebat, Deum esse insinuabant Literatis vt qui de hoc censerent velut inuentu insuperabile, non quærendum; vel Deum esse vllum auderent etiam negare. Quare nostri probationibus Deum adstruere de instinctu petitis humanæ rationis, quam ferè Sinæ Magistratam sequuntur; inde stultum esse, aut multos ponere; aut vnum in partes scindere vt ab sectis duabus scindebatur adorantibus simulachra; post, in alia paulatim descendere; prudenti sanè consilio, ad conuincendos Veri Literatos, quod ipsa per sese Philosophando non modo approbat natura, sed ex cognatis quoque sibi principiis persentit, cum; id sibi ratiocinando elucidauerit, gratulatur sibi quasi ab se inuentum, alioqui superba Sinarum ingenia nunquam externorum quos oderant in disciplinam se dedissent, nisi certo edocti, rationem iure sibi æquali ac nobis, à natura tributam, excoluisse nos diligentius, & ad inuestiganda, perspicendâque diuina sublimius extulisse. Sic dum sibi audirent recitari à nobis Decalogum, gestire latitiam, quod Philosophiam morum omnem ea clausam medulla cernerent; sed obtupesce-
re tot suos sapientes, tanto voluminum numero & mole, vix partem Decalogi assecutos; poscere itaque certatim illius, ect, pa, spondere illius obseruationem; famam eius & exemplaria toto regno suis ad amicos literis vulgare, & de sanctis duobus illius Magistris ex magno Occidente Sciao chinum aduictis. Hæc scribit Riccius [ceptum vocari Deum nomine Tienciù, hoc est dominum cæli, viguisseque iam, cum hoc scriberet, eam vocem per annos quatuor & viginti, & in Typis, & scriptis, communique vsu intelligenter, & benè acceptam] Deef-
figie autem Deiparæ longè secus euenit, serpebat inter ignaros rumor, pro Deo feminam ab Europæis adorari; necdum nostris fas erat ad populum dicere, & de Virgine Matre, & quem brachiis fouebat puero Iesu errantem dedocere; quare loco illius tabulam Saluatoris, Patres in altari sufficiunt, de quo Mandarinum cum iam aliqua percepissent, mittebant odores ante illud altare cremandos, & aptandis lucernis oleum,